

VÝSTAVA: SEVEROZÁPADNÍ ČECHY ZA VLÁDY LUCEMBURKŮ

Rok 2016 se nesl v duchu oslav 700. výročí narození Karla IV. Jejich součástí byla řada tematických výstav a přednášek konaných po celé republice. Velká výstava s názvem Severozápadní Čechy za vlády Lucemburků byla od 6. května ke zhlédnutí i v Jízdárně teplického zámku. Na výstavě se krom Krajského úřadu Ústeckého kraje a Severočeské galerie výtvarných umění v Litoměřicích podílela celá řada dalších partnerů.

Odborníci z participujících institucí se v průběhu výstavy, která trvala až do 30. října 2016, sešli na shodně pojmenovaném odborném kolokviu, kde mohli prezentovat řadu zajímavých témat spojených se severními Čechami v době vlády Lucemburků na českém trůně. Sborník z kolokvia vyjde jako supplementum Ústeckého sborníku historického.

Jedním ze zásadních výstupů výstavy je obsáhlý katalog prezentující vystavené exponáty, jehož součástí je řada studií věnujících se širokému spektru témat, jejichž společným jmenovatelem jsou severozápadní Čechy za vlády Lucemburků. Šíře příspěvků odpovídá i komplexnímu přístupu týmu připravujícímu výstavu, který se krom prezentace politických dějin zvoleného období věnoval celé řadě typů umění, světské i církevní architektuře, všednímu i duchovnímu životu obyvatel severozápadních Čech. Návštěvník výstavy tak mohl shlédnout exponáty v podobě soch světců, liturgických předmětů, odlitků kamenických prací, listin, kodexů, ale i drobných předmětů, jako jsou brože, drobné sošky, poháry, poutní odznaky a mince. Zvláštní pozornost byla věnována kachlům a militariím. Prezentovány byly rovněž nástěnné malby, zde dominovala malba sv. Václava na koni z kostela sv. Václava v Černochově.

Antonín Kadlec

VÝSTAVA DOBA KRÁLŮ A CÍSAŘŮ. LUCEMBURSKÉ ARCHITEKTONICKÉ DĚDICTVÍ SEVEROZÁPADNÍCH ČECH

Významné výročí 700 let od narození Karla IV. z dynastie Lucemburků, které připadlo na rok 2016, připomněl Národní památkový ústav řadou akcí, výstav a projektů. Územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem se k nim připojilo rozsáhlou výstavou zaměřenou na architektonické dědictví klíčového příhraničního regionu tehdejšího království z doby vlády této významné dynastie. Prezentované panely a další části výstavy, které připravil autorský tým pod vedením PhDr. Petra Hrubého, tak v rámci celorepublikového programu Národního památkového ústavu představily nemovitě památky období zahrnující přibližně 2. polovinu 14. století po zhruba 40. léta 15. století. Výběr prezentovaných stavebních objektů byl však volen nejen s ohledem na dobu jejich vzniku, ale rovněž s cílem přiblížit návštěvníkům stavby a jejich části jinak obtížně

dostupné, což platí zejména pro řadu představených sakrálních památek.

Samotná výstava, probíhající od 30. dubna do konce září 2016 na zámku v Krásném Březně, sestávala ze tří základních částí. První, hlavní část tvořily prezentační panely s bohatou fotografickou a plánovou dokumentací, které se dělily do čtyř sekcí. První z nich dokumentovala hradní architekturu zastoupenou hrady Egerberk, Hasištejn, Litoměřice a Rýzmburk. Uvedený výčet tak zahrnul hrady nejen královské, ale rovněž panské, čímž postihl proces paralelně vzrůstající moci jak tehdejších významných šlechtických rodů, tak nově se etabloující panovnické dynastie.

Navazující sekce představila stavební činnost postihující duchovní moc, tedy lucemburské kláštery. Zatímco klášter v Oseku, zaniklý klášter v Dolním Ročově a nedostavěný klášter v Panenském Týnci zastupovaly kláštery založené opět tehdejší silnou šlechtou, klášter v Roudnici nad Labem představil královskou, potažmo biskupskou stavební činnost. Jednotlivé objekty klášterní architektury bez ohledu na zakladatele výrazně poukázaly na krásu a bohatost stavebních prvků, detailů a konstrukcí, která byla pro významné duchovní stavby charakteristická a v neposlední řadě rovněž inspirativní pro další stavební projekty, jako byly především šlechtické a městské kostely.

Těmi se zabývala třetí, nejrozsáhlejší skupina panelů, zaměřená na kostely v Bílině, Charvatcích, Křesině, Minicích, Nehasicích, Slavětíně, Smolnici, Straškově, Vetlé a v Žatci. Široké zastoupení tohoto typu architektury zřejmě nejlépe vystihuje bohatost tehdejšího stavebního fondu, a navíc boří častou představu laické veřejnosti o prostých a nezdobných venkovských sakrálních stavbách.

To ostatně potvrdila i poslední, čtvrtá sekce zaměřená na nástěnné malby pocházející jednak z kláštera v Roudnici nad Labem, ale také, a to převážně, právě z venkovských kostelů, jako je Bedřichův Světec, Černochoch, Dobroměřice a Slavětín. Bohaté a výpravné nástěnné malby byly na výstavě navíc mnohdy zcela poprvé prezentovány veřejnosti do jednotlivých detailů díky podrobné a vysoce kvalitní fotografické dokumentaci.

Hlavní, informativně nejhodnotnější část výstavy doprovázela navazující fotografická část sestavená z vybraných celkových pohledů na stavby a z jednotlivých detailů interiérů a exteriérů. Zatímco cílem hlavní části bylo přinést podrobné a přesné informace, druhá část byla zaměřena spíše na postihnoutí genia loci jednotlivých gotických staveb souboru. Prezentované snímky byly voleny zejména s ohledem na jejich atmosféru, která více než výmluvně vykreslovala krásu a kouzlo jinak spíše opomíjeného a často zraňovaného regionu severozápadních Čech.

Poslední interaktivní část cílila zejména na mladší návštěvníky. Pomocí rozkládacích dřevěných modelů byl demonstrován proces stavby mostního oblouku a žebrové klenby s opěrným systémem, představeny byly rovněž historické míry.

Uvedené modely vhodně doplnil digitální 3D model portálu kláštera v Panenském Týnci, který vznikl pomocí prostorového skenování a poskytl návštěvníkům výstavy mnohé netušené pohledy na tento pozoruhodný prvek.

Táňa Šimková

MARTA PAVLÍKOVÁ – JIŘÍ BUREŠ – LENKA HÁJKOVÁ: ZAMĚSTNANECKÁ SÍDLIŠTĚ V SEVERNÍCH ČECHÁCH MEZI LETY 1918–1938. FIREMNÍ KOLONIE A STÁTNÍ DOMY

Dalším příspěvkem k poznání složité problematiky meziválečné bytové výstavby na území ústeckého kraje je publikace „Zaměstnanecká sídliště v severních Čechách mezi lety 1918–1938, Firemní kolonie a státní domy“. Titul vydaný v roce 2016 Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Ústí nad Labem navazuje na knihu z roku 2014, která sledovala výstavbu státních hornických kolonií. Autoři Mgr. Marta Pavlíková, Mgr. Jiří Bureš a Mgr. Lenka Hájková podávají ucelený náhled na dosud hlouběji neprobádaný segment naší meziválečné architektury.

Knihy je kompozičně rozdělena na dvě části, úvodní, obecně pojednanou a na katalog vybraných realizací. Úvodní část popisuje východiska meziválečné bytové výstavby, zákonné normy, pobídky stavebnímu ruchu a losové akce (kapitola „Ve státním zájmu“). Sledována je i firemní politika zaměstnaneckého bydlení a další péče o zaměstnance (kapitola „Kdo práci má, bydlí“). Samostatná kapitola je věnovaná výstavbě domů pro státní zaměstnance. Pojednáno je i o soudobých trendech rychle se měnící bytové kultury a o vlivech funkcionalistických teorií minimalizovaného bydlení (kapitola „Hledání ideálu“).

Druhá část knihy má podobu katalogu vybraných realizací, zde se autoři podrobněji věnují sídlišti Weinmannových závodů v Chudeřicích od Otto Rudolfa Salvisberga, kolonii lovosické České továrny na umělé hedvábí od Fritze Lehmana nebo bytové výstavbě chomutovských Manesmannových válcoven od Adolfa Foehra. Opomenuta nezůstala ani sídliště firmy Schicht a Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Ústí nad Labem. Českou produkci v katalogu zastupuje zaměstnanecká kolonie ervěnické elektrárny od Bohumila Hübschmanna. Další severočeské realizace od zavedených i začínajících českých architektů, které jsou úzce spojeny se státní výstavbou, jsou blíže připomenuty v kapitole „Stát – první mezi stavebníky“.

Cílem autorů bylo přiblížit čtenáři dosud málo známou kapitolu meziválečného stavebního vývoje severozápadních Čech a na nejzajímavějších architektonických a urbanistických projektech zaměstnaneckého bydlení blíže představit bytovou politiku státu a významných průmyslových podniků v regionu. Tato zaměstnanecká výstavba, která zasáhla široký

prostor německého pohraničí, významně dotvořila urbanistickou strukturu řady měst a obcí a společně s další bytovou výstavbou organizovanou městskými samosprávami a bytovými družstvy pomohla nastartovat stavební průmysl a oživit hospodářství. Na pozadí procesu vzniku jednotlivých projektů bytové výstavby se v knize názorně zrcadlí vzájemné soužití i antagonismus českého a německého žilvu v příhraničních oblastech a sám architektonický výraz jednotlivých realizací často velmi dobře ilustruje ideové a národnostní rozštěpení této části Československé republiky. Jak samotní autoři v knize uvádějí, státní správou i soukromými podniky iniciované stavební projekty však především znamenaly jedinečnou příležitost k zapojení širokého okruhu českých i německých architektů, kterým se podařilo vypracovat architektonicky kvalitní projekty sociálního bydlení reflektující světový vývoj v této oblasti.